

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/kongresy/ii-kongres-pamieci-zolnierzy-w/238748,Oddalismy-hold-mjr-Hieronimowi-Dekutowskiemu-Zaporze.html>
09.03.2026, 10:40

[Następny](#)

[Powrót](#)

Oddaliśmy hołd mjr. Hieronimowi Dekutowskiemu „Zaporze”

7 marca 1949 r. w więzieniu MBP na warszawskim Mokotowie władze komunistyczne wykonały karę śmierci na mjr. Hieronimie Dekutowskim „Zaporze”.

07.03.2026

[Kongres Pamięci Żołnierzy Wyklętych Żołnierze Niezłomni](#)

„Zaporę” upamiętnili zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski i dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, składając kwiaty w Panteonie na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Oddaliśmy również hołd podkomendnym Hieronima Dekutowskiego, którzy ponieśli śmierć razem ze swoim dowódcą. Roman Groński „Żbik”, Edward Turuj „Mundek”, Arkadiusz Wasilewski „Biały”, Jerzy Mietkowski „Zawada”, Tadeusz Pelak „Junak” oraz Stanisław Łukasik „Rys” zostali zamordowani przez komunistów tego samego dnia.

W 77. rocznicę śmierci Hieronima Dekutowskiego „Zapory” rozpoczął się II Kongres Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

* * *

Artur Piekarz: „Wyprowadzić z dołów hańby”. Major Hieronim Dekutowski „Zapora” (1918–1949)

„Jego trumienka została pierwsza wyniesiona z »Łączki«. Można powiedzieć, że w symboliczny sposób mjr »Zapora« ponownie stanął na czele oddziału – nie po to, żeby poprowadzić go do walki, ale po to, żeby z tych dołów hańby, dołów śmierci swą grupę wyprowadzić” – powiedział prof. Krzysztof Szwagrzyk.

10 sierpnia 2012 r., podczas pierwszego etapu prac ekshumacyjnych ofiar terroru komunistycznego w kwaterze „Ł” Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie, w jamie grobowej oznaczonej numerem 16 ujawniono szczątki ludzkie należące do mężczyzny, wzrostu około 165 cm. Jego czaszka nosiła ślady postrzału z bliskiej odległości. Otwór wlotowy był zlokalizowany w okolicy sutkowej lewej, wylotowy zaś – w obrębie kości ciemieniowej prawej. Szczątki – wstępnie oznakowane numerem 16G – znajdowały się w grobie masowym o wymiarach 182x72 cm i głębokości 98,78 cm, wraz ze szczątkami siedmiu innych osób. Spoczywały na samym dole jamy grobowej i ułożone były przednimi powierzchniami ciała w kierunku ziemi. Po sporządzeniu dokumentacji archeologicznej wydobytym szczątkom nadano numer 40 i umieszczono je w trumnie transportowej.

Ujawniony szkielet był jednym ze 109 ekshumowanych w trakcie pierwszego etapu prac poszukiwawczych. Po jego zakończeniu, 24 sierpnia 2012 r. odbyło się uroczyste odprowadzenie na miejsce tymczasowego spoczynku szczątków odnalezionych ofiar. Pochód otwierał prof. Krzysztof Szwagrzyk, kierujący pracami na warszawskiej „Łączce”. Niósł niewielką drewnianą trumnę oznaczoną numerem 40. Rok później – podczas konferencji identyfikacyjnej – ujawnił, że kryła ona szczątki majora Hieronima Dekutowskiego „Zapory” – cichociemnego, legendarnego dowódcy oddziałów partyzanckich z Lubelszczyzny.

Żołnierz Polskich Sił Zbrojnych

Hieronim Dekutowski urodził się 24 września 1918 r. w Dzikowie koło Tarnobrzega, jako najmłodsze z dziewięciorga dzieci Jana i Marii z domu Sudackiej. Ojciec był blacharzem i członkiem PPS, matka zajmowała się domem. Po ukończeniu szkoły powszechnej uczęszczał do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnobrzegu. Działal aktywnie w harcerstwie, należał również do Sodalicji Mariańskiej i Przysposobienia Wojskowego. Maturę uzyskał w maju 1939 r., a jesienią zamierzał podjąć studia we Lwowie. Jego dalsze plany pokrzyżował wybuch wojny.

Nie został zmobilizowany. 8 września 1939 r. wyjechał z Tarnobrzega do Lwowa i w drugiej połowie miesiąca dołączył do wycofujących się oddziałów Wojska Polskiego, z którymi 17 września 1939 r. przekroczył granicę z Węgrami, gdzie został internowany. Zbiegł z obozu i przez Jugosławię i Włochy przedostał się do Francji. 28 listopada 1939 r. w *Camp de Coëtquidan* wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych. Otrzymał przydział do 4. pułku piechoty 2. Dywizji Strzelców Pieszych.

W grudniu 1939 r. oddelegowano go do Szkoły Podoficerskiej, którą ukończył 15 marca 1940 r., 3 maja zaś – do Szkoły Podchorążych Piechoty. Kursu jednak nie ukończył z powodu niemieckiego ataku na Francję. Dekutowski uczestniczył w działaniach wojennych w ramach batalionów szturmowych Szkoły Podchorążych Piechoty. Po upadku Francji przebił się wraz z grupą żołnierzy do portu Saint-Jean-de-Luz przy granicy hiszpańskiej i 23 czerwca ewakuował drogą morską do Wielkiej Brytanii.

1 lipca 1940 r. otrzymał przydział do formowanej w Szkocji 1 Brygady Strzelców jako sekcyjny. Od stycznia do marca 1941 r. uczył się w Szkole Podchorążych Piechoty w Dundee, gdzie ukończył kurs rozpoczęty we Francji. Następnie otrzymał przydział do plutonu czołgów w 1 BS. W kwietniu 1942 r. wyraził gotowość do pracy w kraju i po przeszkoleniu dywersyjnym 4 marca 1943 r. został zaprzysiężony jako cichociemny.

Dekutowski przyjął pseudonimy organizacyjne „Zapora” i „Odra”, oraz paszportowy – „Henryk Zagon”. W nocy z 16 na 17 września 1943 r. został przerzucony do Polski w ramach operacji lotniczej „Neon 1”. „Zapora” wraz z innymi cichociemnymi – Bronisławem Rachwałem „Glinem” oraz Kazimierzem Smolakiem „Nurkiem” – lądował na terenie placówki odbiorczej „Garnek” koło Wyszkowa.

Służba w Armii Krajowej

Dekutowski przedostał się pociągiem do Warszawy, gdzie po okresie aklimatyzacji został przydzielony do Kedywu Okręgu AK Lublin w Inspektoracie Rejonowym Zamość. Na przełomie października i listopada 1943 r. trafił do oddziału partyzanckiego ppor. Tadeusza Kuncewicza „Podkowy”, operującego w Lasach Zwierzynieckich. Krótco potem objął dowództwo wydzielonego z grupy „Podkowy” plutonu (skadrowana kompania II batalionu 9 pp Legionów). Miejscem postoju oddziału był bunkier na wzgórzu Łysiec koło Hoszni Ordynackiej. W ciągu kolejnych tygodni Dekutowski przeprowadził kilka akcji przeciwko kolonistom niemieckim i majątkom zarządzanym przez Niemców. Oddział brał również udział w likwidacji konfidentów oraz band rabunkowych.

W styczniu 1944 r. „Zapora” został odwołany z Zamojszczyzny i mianowany dowódcą Oddziału Dyspozycyjnego Kedywu i komendantem Kedywu w Inspektoracie Rejonowym AK Lublin-Puławy. W kwietniu 1944 r. jego oddział został podporządkowany zgrupowaniu OP 8 (8 pp Legionów AK) i podlegał bezpośrednio jego dowódcy, kpt. Konradowi Szmedingowi „Młotowi”. Otrzymał

wówczas kryptonim I pluton OP 8. Był największym oddziałem lotnym zgrupowania, składał się z sześciu patroli. Tuż przed akcją „Burza” liczył ponad dwustu ludzi.

Styl dowodzenia „Zapory”, jego wyszkolenie indywidualne, dbałość o szczegóły podczas planowania akcji oraz troska o los szeregowych żołnierzy szybko zyskały mu uznanie i szacunek podkomendnych.

Od stycznia do lipca 1944 r. oddział przeprowadził samodzielnie i wspólnie z oddziałem ppor. Mariana Sikory „Przepiórki” 83 akcje bojowe i dywersyjne. 18 lipca „Zapora” został ranny podczas starcia z grupą żołnierzy Wehrmachtu pod Kożuchówką. W momencie rozpoczęcia akcji „Burza” oddział został wyłączony ze struktur OP 8 i przeszedł do dyspozycji Komendy Okręgu AK Lublin jako jednostka specjalna (krypt. OP S). Jego zadaniem miała być ochrona tzw. ekipy rezerwowej sztabu KO, która miała pozostać w konspiracji po zajęciu Lubelszczyzny przez Armię Czerwoną. Oddział miał przemieścić się w rejon Krzczonowa, na południe od Lublina. Nagły odwrót wojsk niemieckich spowodował, że grupa nie była w stanie przedostać się na nowe miejsce postoju i znalazła się na tyłach wojsk sowieckich.

28 lipca 1944 r. „Zapora” zebrał swoich podkomendnych w Zalesiu koło Bełżyc. Oddział został rozwiązany, część broni zdano sowieckim władzom wojskowym, resztę – z polecenia dowódcy – ukryto. W sierpniu 1944 r. zarządził koncentrację oddziału z zamiarem pójścia na pomoc walczącej stolicy, ale wobec niemożliwości swobodnego poruszania się w terenie została ona odwołana. W tym czasie był już intensywnie poszukiwany przez NKWD. Początkowo ukrywał się w Lublinie, następnie w rodzinnym Tarnobrzegu i w klasztorze Dominikanów w Starym Borku.

[Czytaj artykuł Artura Piekarza „Wyprowadzić z dołów hańby”. Major Hieronim Dekutowski „Zapora” \(1918-1949\) na portalu przystanekhistoria.pl](#)

* * *

Polecamy:

- [Wystawa Hieronim Dekutowski „Zapora”](#)
 - [Broszura: Major Hieronim Dekutowski „Zapora” \(1918-1949\)](#)
 - [Publikacja: Wilcze tropy. Zeszyt 4. „Zapora” – Hieronim Dekutowski](#)
 - [Maciej Żuczkowski: Jeden z 316 – Hieronim Dekutowski „Zapora” \(1918-1949\)](#)
 - [Sławomir Poleszak: Siedmiu z „Łączki”](#)
 - [„Gdzie by była Polska, gdyby nie Żołnierze Wyklęci”? Jacek Pawłowicz gościem cyklu „Historia toczy się dziś”](#)
 - [„Biuletyn IPN” nr 5/2023 – Polscy Bohaterowie](#)
 - [„Zapora” mnie uratował – notacja Mariana Pawełczaka „Morwy” na portalu opowiedziane.ipn.gov.pl](#)
 - [„To co »Zapora« zadecydował, to było święte”. Premiera notacji Izabelli Kochanowskiej na portalu opowiedziane.ipn.gov.pl](#)
 - [„Zapora. Nigdy się nie poddam”. Koncert Galowy w hołdzie Żołnierzom Wyklętym. Widowisko muzyczno-multimedialne w Filharmonii Krakowskiej opowiadające o życiu mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory”](#)
 - [Film: Hieronim Dekutowski „Zapora” – Żołnierze Niezłomni](#)
- [Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Żołnierze Wyklęci

Upamiętnienie